

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Kauppätieteellinen tiedekunta

Kauppätieteiden kandidaatin tutkinnon tutkielma

Laskentatoimi

**IFRS 8 edellyttämän johdon näkökulman kritisointi
segmenttiraportoinnissa**

**Critique on the Adoption of the Management Approach in IFRS 8
– Segment Reporting**

19.4.2010

Tekijä: Krista Helminen

Opponentti: Sanna Jämiä

Ohjaaja: Timo Alho

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tausta.....	1
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma.....	3
1.3	Tutkimuksen rajaukset	4
1.4	Tutkimusmenetelmä ja – aineisto.....	5
1.5	Työn rakenne.....	6
2	IASB:N TOIMINTA	7
2.1	IASB standardien asettajana.....	7
2.2	Lähentymisprojekti FASB:n kanssa.....	8
3	SEGMENTTIRAPORTOINNIN UUDISTUS	9
3.1	Muutos IAS 14:stä IFRS 8:aan.....	9
3.2	Muutoksen perustelut.....	10
3.3	US GAAP:n standardimuutoksesta saadut kokemukset.....	11
3.3.1	Standardimuutoksen ympärillä käyty keskustelu	11
3.3.2	Segmentti-informaation määrän ja hyödynnettävyyden kehitys	12
3.3.3	Johdon kannustimet segmentti-informaation peittelyyn	15
4	IFRS 8 –STANDARDILUONNOKSEN SAAMAT KOMMENTIT	18
4.1	Aineiston kuvailu.....	18
4.2	Johdon näkökulman soveltamista puoltavat kommentit.....	22
4.2.1	Käyttäjien hyötyminen johdon näkökulmasta.....	22
4.2.2	Segmenttien tunnistaminen.....	23
4.2.3	SFAS 131:stä saadut kokemukset.....	24
4.3	Johdon näkökulman soveltamista vastustavat kommentit	24
4.3.1	Epäjohdonmukaisuus IFRS-muotoisen raportoinnin kanssa.....	25
4.3.2	IFRS- ja US GAAP-standardien yhdentyminen.....	26
4.3.3	Kilpailuhaitta.....	27
4.3.4	IFRS 8:n mahdollistama manipulointi	28
4.3.5	Kustannusvaikutukset	28
4.4	Vertailu SFAS 131:stä käytyyn keskusteluun	29
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	32
6	LÄHTEET	33

Tutkielmassa käytetyt lyhenteet

CIMA	Chartered Institute of Management Accountants
EU	Euroopan unioni
FAR	Institute for the Accountancy Profession in Sweden
FASB	Financial Accounting Standards Board
IAS	International Accounting Standard
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
IFAC	International Federation of Accountants
IFRS	International Financial Reporting Standard
PwC	PricewaterhouseCoopers
QCA	Quoted Companies Alliance
SAICA	South African Institute of Chartered Accountants
SEC	Securities and Exchange Commission
SFAF	French Society of Financial Analysts
SFAS	Statement of Financial Accounting Standards
US GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

International Accounting Standards Committee (IASC) perustettiin vuonna 1973 Australian, Kanadan, Ranskan, Saksan, Japanin, Mexican, Alankomaiden, Iso-Britannian/Irlannin ja Yhdysvaltojen laskentatoimen ammattilaisten toimesta. Ensimmäiset kansainväliset tilinpäätösstandardit (International Accounting Standards, IAS), IAS 1 tilinpäätöksen esittämisestä ja IAS 2 vaihto-omaisuudesta, julkaistiin vuonna 1975. Vuonna 1977 IASC:n sääntöjä uudistettiin ja standardeja asettavaa elintä alettiin kutsua nimellä IASC Board. Samalla paikkoja standardinasetuslautakunnassa lisättiin kahdella ja päätettiin standardin hyväksyntään riittävän yhdeksän ääntä, jolloin valta säilyi yhdeksällä perustajajäsenellä. Samana vuonna päätettiin organisoida laskentatoimen ammattilaisia perustamalla International Federation of Accountants (IFAC). Vuoteen 1981 mennessä standardilautakunnan paikkamäärä oli kasvanut 17:ään ja perustajajäsenten erityisasemasta luovuttiin. IASC hyväksyttiin maailmanlaajuisena kirjanpitostandardien asettajana IFAC:n toimesta ja yhteistyötä vahvistettiin tekemällä kaikista IFAC:n jäsenistä myös IASC:n jäseniä. (Deloitte Touche Tohmatsu 2010)

Vuonna 1990 Euroopan komissio liittyi IASC:n neuvoa-antavaan ryhmään ja tarkkailijan roolissa myös standardilautakuntaan. Euroopan unionin (EU) yhteyskomitean tutkimus totesi IAS-standardit pääosin yhteensopiviksi EU-direktiivien kanssa vuonna 1996. Neljä vuotta myöhemmin Euroopan komissio julkisti suunnitelman, jonka mukaan kaikkien EU:ssa listattujen yritysten tulee alkaa soveltaa IAS-standardeja viimeistään vuonna 2005 ja vahvisti vaatimuksen asetuksessaan vuonna 2002. Vuonna 2001 IASC:n sääntöjä muutettiin jälleen ja organisaatiomuutoksen myötä syntyi nykyään standardien säätämistä vastaava International Accounting Standards Board (IASB), joka toimii IASC Foundationin alaisuudessa. IASB:n laatimia standardeja alettiin kutsua nimityksellä International Financial Reporting Standard (IFRS) erotuksena aiemmin julkaistuista IAS-standardeista. (Deloitte Touche Tohmatsu 2010)

IFRS-standardien ja aiemmin julkaistujen IAS-standardien tavoitteena on harmonisoida eri maissa vallitsevia kirjanpitokäytäntöjä ja siten parantaa tilinpäätösten käyttökelpoisuutta. Standardeja soveltamalla pyritään entistä vertailukelpoisempiin, läpinäkyvämpiin ja korkealaatuisempiin tilinpäätöksiin. IAS- ja IFRS-standardit perustuvat periaatteille ja ohjeistuksille eivätkä liialla yksityiskohtaisuudella rajoita soveltamista tietyille toimialoille tai tiettyihin maihin. (Alali & Cao 2010, 6) IASC on kuitenkin 1987 aloittamallaan vertailukelpoisuus- ja parantamisprojektilla pyrkinyt jatkuvasti vähentämään tai poistamaan vaihtoehtoisia toimintatapoja ja tekemään standardeista yksityiskohtaisempia ja ohjailevampia vaarantamatta niiden yleismaailmallista soveltuvuutta (Deloitte Touche Tohmatsu 2010).

Vuonna 1997 nykyisessä muodossaan julkaistun segmenttiraportointia koskevan IAS 14 -standardin korvaaminen uudella IFRS 8:lla on osa IASB:n ja Yhdysvaltojen vastaavan standardin asettajaorganisaation, Financial Accounting Standards Board:n (FASB), lähentymisprojektia, jolla pyritään vähentämään eroavaisuuksia IFRS- ja United States Generally Accepted Accounting Principles (US GAAP) -standardien välillä. IFRS 8 on laadittu yhteneväksi US Statements of Financial Accounting Standards (SFAS) 131:n kanssa, muutamia termistömuutoksia lukuun ottamatta. (IASB 2006b, 8)

IASB hyväksyi IFRS 8 –standardiluonnoksen miltei sellaisenaan tekemättä siihen suuria muutoksia uudeksi standardiksi marraskuussa 2006. Standardiluonnos vastaanotti kuitenkin 176 kommenttikirjettä ja muun muassa Véron (2007) on sitä mieltä, että IASB jätti standardiluonnoksen saaman kritiikin huomiotta. IFRS 8 -standardi herätti myös suurta keskustelua Euroopan parlamentissa ja uusi 8-kohtainen kysely julkaistiin kommentoitavaksi tällä kertaa Euroopan komission (2007) toimesta parlamentin päätöksenteon tueksi. Lopulta IFRS 8 hyväksyttiin korvaamaan vanha IAS 14 -standardi 21.11.2007. IFRS 8:aa on sovellettava viimeistään vuonna 2009 alkavasta tilikaudesta lähtien. (EY 1358/2007) Myös SFAS 131:n luonnos herätti aikanaan voimakasta kritiikkiä, joka tarjoaa vertailukohdan IFRS-muutokselle.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma

IFRS-standardien soveltamista vaaditaan EU:n alueella listatuilta yrityksiltä konsernitilinpäätöksissä. Näin ollen kyseinen tutkielma sijoittuu suurilta osin ulkoisen laskentatoimen alueelle, joskin selkeä yhteyskohta johdon laskentatoimeen löytyy IFRS 8 -standardin segmenttiraportoinnissa vaadittavan johdon näkökulman kautta.

Tutkielman tavoitteena on tutkia ja jäsenellä IASB:n vastaanottamia kommenttikirjeitä liittyen vuonna 2006 julkaistuu IFRS 8 -standardiluonnokseen toiminnallisista segmenteistä. Tutkimuksen tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva kommentteista johdon näkökulman soveltamista kohtaan ja lisäksi tutkia, voidaanko mielipiteiden taustalta löytää yhteisiä tekijöitä. Toisin sanoen, vaikuttaako esimerkiksi kommentoijan maantieteellinen sijainti, toimiala taikka asema esimerkiksi tilinpäätöksen laatijana tai tilinpäätösinformaation käyttäjänä tapaan suhtautua standardiluonnokseen. Lisäksi kommenttikirjeistä esiin tulevia mielipiteitä verrataan US GAAP –standardimuutokseen liittyvään keskusteluun ja saatuihin tutkimustuloksiin.

Tutkimuksen pääongelma voidaan muotoilla kysymyksen muotoon seuraavasti:

- Palveleeko johdon näkökulma segmenttiraportoinnissa tilinpäätösten käyttäjiä aiempaa paremmin?

Alaongelmat on muotoiltu kommentteissa usein esiintyvien tekijöiden pohjalta ja niiden avulla pyritään vastaamaan pääongelmaan. Kirjeissä otetaan usein kantaa IASB:n ja FASB:n lähentymisen järkevyyteen segmenttiraportointistandardia koskien. Mutta koska kannanotot tähän kysymykseen ovat usein johdettavissa suhtautumisista muihin vaikuttaviin tekijöihin eli perusteet standardimuutokseen suhtautumiselle ovat löydettävissä muiden tekijöiden kautta, ei lähentymisprojektin mielekkyydestä ole muodostettu alaongelmaa.

Monessa tapauksessa, jossa kommentoija on johdon näkökulman kokonaisvaltaista soveltamista vastaan, johdon näkökulman koetaan kuitenkin soveltuvan segmenttien tunnistukseen. Useimmin mainittu johdon näkökulman puolustajien peruste muutokselle on raporttien käyttäjien hyötyminen sisäisestä informaatiosta. Toisaalta tilinpäätöksen laatijoiden ja niiden hyödyntäjien tiedon tarpeita pidetään erilaisina ja entistä yksityiskohtaisemman tiedon pohditaan aiheuttavan epäselvyyttä tilinpäätösten ulkopuolisten käyttäjien keskuudessa. Kolmas hyvin kritisoitu aihe on organisaatioiden välisen vertailtavuuden huonontuminen standardimuutoksen myötä. Huolta aiheuttaa myös standardimuutoksen mahdollistama manipulointi, jossa organisaatio voi pitää kahta sisäistä raportointisysteemiä.

Näin ollen alaongelmiksi muodostuvat seuraavat kysymykset:

- Soveltuuko johdon näkökulma segmenttien tunnistukseen?
- Vastaako johdon näkökulman mukaisesti esitetty tieto raporttien käyttäjien vaateita?

1.3 Tutkimuksen rajaukset

Tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan IFRS 8 -standardiluonnoksen saamia 176 kommenttikirjettä, jotka on julkaistu IASB:n kotisivuilla. Standardiluonnoksessaan IASB pyysi kommentteja yhteensä kuuteen eri kysymykseen, jotka koskivat SFAS 131 mukaisen johdon näkökulman omaksumista, SFAS 131:sta poikkeavien vaatimusten asettamista, uuden IFRS 8:n soveltamislaajuutta, vaadittua täsmäytysten tasoa, varojen maantieteellistä raportointia sekä raportointimuutoksia IAS 14:ään verrattuna (IASB 2006b, 5-6). Tosin 75 kirjettä jätetään tarkastelun ulkopuolelle, sillä ne liittyvät Publish What You Pay:n aloittamaan kampanjaan läpinäkyvyyden lisäämiseksi yritysten maakohtaisessa raportoinnissa eivätkä täten liity suoraan tutkielman aiheeseen.

Tämä tutkielma rajoittuu ensimmäiseen teemaan eli johdon näkökulman omaksumiseen ja siitä saatuihin kommentteihin. Kyseinen rajaus on tehty osin tutkielman laajuuden rajallisuuden takia ja tutkittavaksi kysymykseksi on valittu juuri

johdon näkökulman soveltaminen segmenttiraportoinnissa, koska sillä on merkittävä rooli standardimuutoksessa IAS 14:stä IFRS 8:aan. Vuonna 1997 tarkistetussa IAS 14:ssä segmenttiraportoinnin perustana käytettiin riski- ja tuottolähestymistapaa, jonka mukaan raportoitaviksi segmenteiksi tunnistettiin sellaiset yrityksen liiketoiminnan osat, joihin liittyvät riskit ja lisäarvon tuottomahdollisuudet erosivat toisistaan (Alali & Cao 2010, 5). IFRS 8:n segmenttijako taas perustuu yrityksen sisäiseen raportointiin ja tiedonkeruuseen eli siihen sisäiseen jakoon, jonka perusteella yrityksen johto arvioi segmenttiensä suorituskykyä ja päättää resurssien allokoinnista niiden välillä (IASB 2006b, 9).

1.4 Tutkimusmenetelmä ja – aineisto

Tutkimus on pääosin kvalitatiivinen ja luonteeltaan deskriptiivinen eli kuvaileva. Tutkimusstrategia on empiirinen ja hyödyntää aiemmin kerättyä aineistoa eli standardiluonnoksesta vastaanotettuja kommenttikirjeitä. Kommenttikirjeistä ilmenevät kannanotot johdon näkökulman soveltamiseen taulukoidaan ja taulukon avulla pyritään muodostamaan kokonaiskuva erilaisista vaikuttavista tekijöistä mielipiteiden taustalla.

Tutkielmassa on pääpaino empiirisenä aineistona toimivilla IFRS 8:aan kohdistuvilla kommenttikirjeillä. Kommenttikirjeistä voidaan havaita yritysten ja yhteisöjen ennakoasenteita standardiuudistusta kohtaan. Mutta koska IFRS 8 -standardi tuli sovellettavaksi vasta vuoden 2009 alusta, sen toimivuutta käytännössä ei ole vielä ehditty laajasti tutkia. Sen sijaan vastaavan SFAS 131 -standardin käyttöönotosta vuonna 1997 (IASB 2006b, 9) ja sen vaikutuksista on jo olemassa aineistoa, joita käytetään tutkielmassa vertailukohtana. Muina aineistoina toimivat IASB:n julkaisemat asiakirjat, kuten IFRS 8 -standardiluonnos ja kokouspöytäkirjat, ja tieteelliset artikkelit liittyen niin IASB:n toimintaan, yhteistyöhön FASB:n kanssa, segmenttiraportointiin yleensä, muutokseen IAS 14:stä IFRS 8:aan ja SFAS 14:stä SFAS 131:een kuin myös standardeihin kohdistuvaan kritiikkiin.

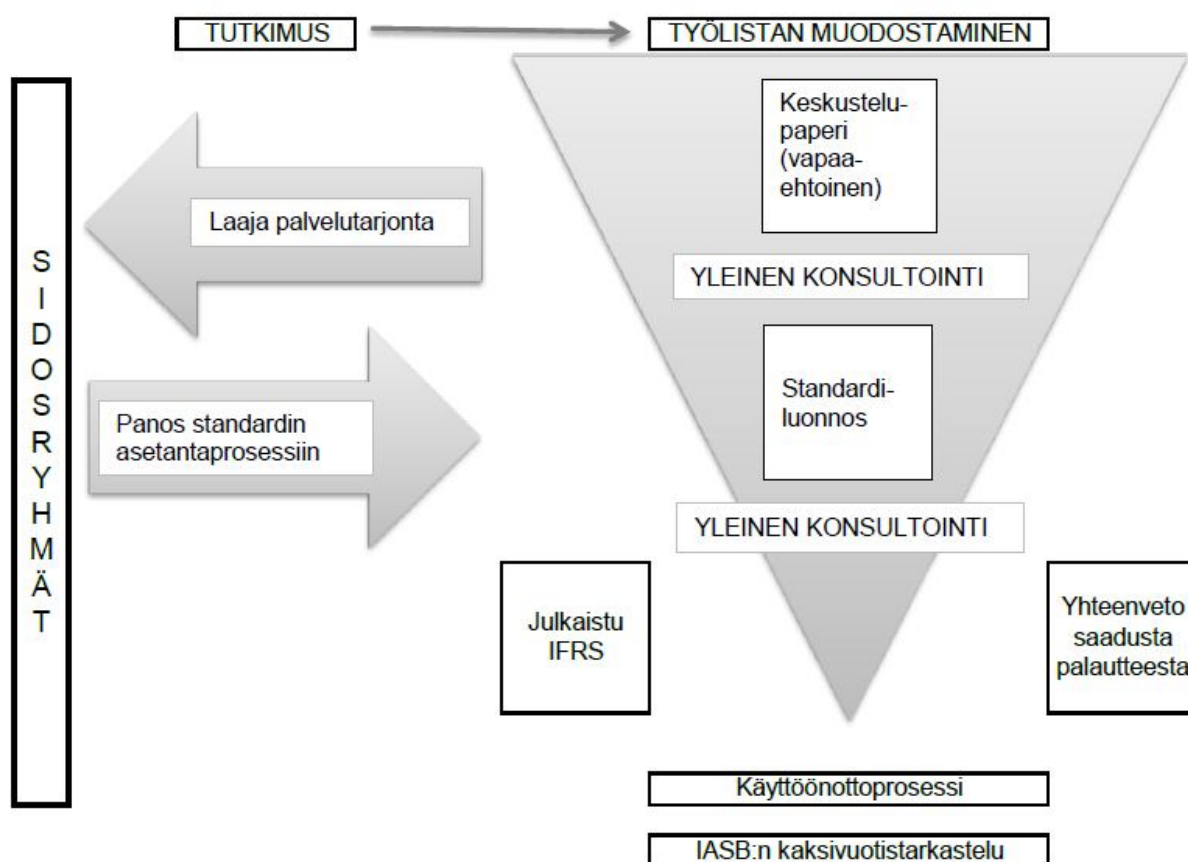
1.5 Työn rakenne

Tutkielman aluksi kerrotaan taustoja IASB:stä organisaationa ja standardien asettajana sekä kuvataan lyhyesti standardin syntyprosessi kuvion avulla. Lisäksi toisessa luvussa käsitellään yhteistyöprojektia FASB:n kanssa, joka johti segmenttiraportointistandardimuutokseen. Seuraavassa luvussa käsitellään standardiuudistusta IAS 14:stä IFRS 8:aan ja kerrotaan merkittävimmistä eroavaisuuksista standardien välillä. Kolmannessa luvussa tutkitaan myös johdon näkökulman saamaa vastaanottoa ja SFAS 14:stä SFAS 131:een siirtymisestä aiheutuneita muutoksia Yhdysvalloissa. Neljännessä luvussa käsitellään kritiikkiä ja kannanottoja IFRS 8:n vaatimaan johdon näkökulmaan aineistona toimivien kommenttikirjeiden pohjalta. Aineistosta esitetään perustiedot ja kuvaillaan kommenttien maantieteellistä ja toimialoittaista jakaumaa. Samassa luvussa tuodaan esille useimmin kommentteissa esiintyvät huomautukset sekä johdon näkökulman puolesta että sitä vastaan. Kommentoijien kirjeissä esittämää kritiikkiä verrataan SFAS 131:stä käytyyn keskusteluun. Tutkielman lopuksi esitetään johtopäätökset.

2 IASB:N TOIMINTA

2.1 IASB standardien asettajana

IASB Foundation on itsenäinen, yksityisen sektorin voittoa tavoittelematon organisaatio, jonka tavoitteena on palvella yleistä etua laatimalla korkealaatuinen ja kansainvälisesti hyväksytty raportointistandardisto ja edistämällä sen globaalia käyttöönottoa. IASB toimii kattojärjestönsä, IASB:n, standardeja asettavana elimenä. IASB:ssä toimii 15 täyspäiväistä jäsentä, joiden tehtäviin kuuluu IFRS-standardien kehittäminen ja julkaisu. Standardien asettamisesta on pyritty muodostamaan mahdollisimman läpinäkyvä ja interaktiivinen prosessi pitämällä kaikki kokoukset ja asiakirjat julkisina sekä mahdollistamalla niiden avoin kommentointi. (IASCF 2010) Seuraava kuvio 1 havainnollistaa standardin syntyprosessia.

Kuvio 1. Standardin syntyprosessi (mukaillen IASB 2010, 5)

Standardin luomisessa on IASB:n näkökulmasta yksinkertaistettuna kuusi vaihetta. Ensin tutkimusten perusteella valitaan eteenpäin työstettävät projektit työlistalle (Agenda Decision). Projektisuunnittelun jälkeen aiheesta kootaan ehdotusten perusteella joko julkaisu standardiin liittyvästä keskustelusta (Discussion Paper) tai suoraan standardiluonnos (Exposure Draft) yleisesti kommentoitavaksi. Konsultoinnin ja palautteen käsittelyn jälkeen standardiluonnokseen tehdään harkinnanvaraisesti muutoksia ja se julkaistaan. Standardin julkaisun ja hyväksynnän jälkeen IASB:n tehtäviin kuuluu yritysten auttaminen alkuun uuden standardin soveltamisen kanssa. Kahden vuoden päästä soveltamisen aloittamisesta (tai tarvittaessa aikaisemmin) IASB tarkastelee ja arvioi standardin onnistuneisuutta sekä muutostarpeita, jotka voivat johtaa uuteen standardiprosessiin. IASB toimii standardien asettamiseen ja kehittämiseen liittyen jatkuvassa vuorovaikutuksessa sidosryhmien eli sijoittajien, analyytikkojen, hallintoelimien, yritysjohtajien, kirjanpitostandardien asettajien ja kirjanpitäjäämmattikunnan kanssa (Stakeholders).

2.2 Lähentymisprojekti FASB:n kanssa

IASB ja FASB solmivat syyskuussa 2002 yhteistyösopimuksen (Norwalk Agreement), jonka tavoitteena on poistaa standardistojen välisiä eroavaisuuksia ja muodostaa pitkällä aikavälillä yksi yhteinen, maailmanlaajuinen, korkealaatuinen ja periaatteisiin pohjautuva raportointistandardisto. Vuonna 2006 IASB ja FASB asettivat lähentymisprojektilleen konkreettisia tavoitteita, jotka tulisi saavuttaa vuoteen 2008 mennessä. Projektin yksi kantavista periaatteista on palvella investoijien etua. Jos käy ilmi, että lähentymisprojektin kohteena olevat standardit kaipaavat parannusta, lähentymisen tulee tapahtua kehittämällä yhdessä uusi parempi standardi eikä vain omaksumalla jompaakumpaa vanhaa standardia. Projektilla saavutetun kehityksen ansiosta Securities and Exchange Commission (SEC) poisti tilinpäätösten täsmäytysvaatimuksen IFRS:ää noudattavilta Yhdysvaltojen ulkopuolisilta, mutta siellä listautuneilta yrityksiltä vuonna 2007. Segmenttiraportoinnin IAS-standardin uudistus kuului lähentymisprojektin lyhyen aikavälin tavoitteisiin. (IASB 2008, 1-2)

3 SEGMENTTIRAPORTOINNIN UUDISTUS

3.1 Muutos IAS 14:stä IFRS 8:aan

IFRS 8 –standardiluonnoksen keskeisenä periaatteena on vaatia yhteisöltä tietoja, jotka mahdollistavat tilinpäätösten käyttäjien suorittaman arvioinnin yhteisön tekemien liiketoimien luonteesta, niiden taloudellisista seurauksista ja yhteisön taloudellisesta toimintaympäristöstä. Toiminnallinen segmentti on yhteisön osa, joka voi saada tuottoja ja jolle voi aiheutua kuluja liiketoiminnan harjoittamisesta ja josta on saatavilla taloudellista informaatiota. (IASB 2006b, 12)

IASB:n (2000b, 10-12) standardiluonnoksen mukaan raportoitaviksi toimintasegmenteiksi on tunnistettava sellaiset segmentit, joiden suorituskykyä ylin operatiivinen päätöksentekijä säännöllisesti arvioi ja joiden välillä resurssien kohdentamispäätökset tehdään sisäisten raporttien pohjalta. IAS 14 puolestaan vaati kahdenlaista segmentointia, joista toinen perustuu tuotteisiin ja palveluihin ja toinen maantieteellisiin alueisiin. IAS 14:n mukaan segmentointikriteereistä oli ilmoitettava, kumpi luokittelutapa on organisaation kohdalla ensisijainen ja kumpi toissijainen. Aiempi IAS 14 rajoitti raportoitavat segmentit niihin, joiden liikevaihdosta suurin osa muodostuu myynnistä ulkoisille asiakkaille. Mutta organisaation osaa, joka myy tuotteita tai palveluja ensisijaisesti tai ainoastaan muille toimintasegmenteille, pidetään uuden standardiluonnoksen mukaan myös toiminnallisena segmenttinä. IFRS 8 edellyttää, IAS 14:stä poiketen, organisaation selittävän segmenttien tunnistamisessa käytetyt tekijät ja kuvailevan organisoiko johto yrityksensä tuotteiden ja palvelujen eroavaisuuksien, maantieteellisten alueiden, sääntely-ympäristöjen vai näiden tekijöiden yhdistelmän mukaisesti. Organisaation on lisäksi kerrottava minkä tyyppisistä tuotteista tai palveluista segmentin tuotot ovat peräisin.

Merkittävä muutos liittyy myös raportoitavan segmentti-informaation mittaamiseen. IAS 14 edellytti segmentti-informaation olevan laadittu yhdenmukaisesti tilinpäätöksessä sovellettujen kirjanpitoperiaatteiden kanssa. IFRS 8 taasen vaatii esitettyjen lukujen perustuvan johtavalle päätöksen tekijälle raportoitaviin lukuihin

eikä niiden näin ollen tule välttämättä olla IFRS-kirjanpitoperiaatteiden mukaisesti laadittuja. Segmentin tulot, menot, tulos, varat ja vastuut määritellään IAS 14:ssä, IFRS 8 –luonnos ei kyseistä termien määrittelyä tee, mutta vaatii selitystä miten kyseiset erät on mitattu segmentteittäin. Lisäksi kaikkien raportoitavien segmenttien edellä mainituista eristä on laadittava täsmäytyslaskelmat yhteisön tilinpäätöksessä esittämiin lukuihin. (IASB 2006b, 9-10)

IAS 14 vaati ennalta määrättyjen tietojen julkaisemista vain ensisijaisten segmenttien kohdalta mutta muutoksen myötä tiedot tulee julkaista jokaisesta raportoitavasta segmentistä, jos ne sisältyvät segmentin tulokseen tai varoihin, joita johtava päätöksentekijäkin työssään hyödyntää. Lisäksi IFRS 8 –luonnos vaatii kaikilta yhteisöiltä, yksisegmenttisiltäkin, kokonaistietoja tuotteista ja palveluista, maantieteellisistä alueista ja suurimmista asiakkaista myös koko yhteisöä koskien. Tietoja ei kuitenkaan edellytetä raportoitavan, jos ne käyvät ilmi jo osana muuta segmenttiraportointia tai, jos niitä ei ole kerätty sisäiseen käyttöön ja tiedon hankkimiseen kului kohtuuttomasti resursseja. (IASB 2006b, 9-11)

3.2 Muutoksen perustelut

IASB (2006b, 8) nimeää IFRS 8 –standardiluonnoksen julkaisemisen perusteeksi ainoastaan lähentymisprojektin raameissa tehdyn vertailun IAS 14- ja SFAS 131 -standardien välillä. IAS 14 –standardissa koettiin yleisesti olevan vielä uudistuksesta huolimatta liikaa liikkumavaraa segmenttien määrittelyssä ja paljon käyttökelpoista tietoa peiteltiin segmenttejä yhdistelemällä (Nichols & Street 2007, 66). Johdon näkökulman myötä tilinpäätösten käyttäjille koituvan hyödyn toivottiin parantuvan. Yhdentymisen myötä myös kilpailuasema Yhdysvaltaisten ja IFRS:n mukaisesti raportoivien yritysten välillä tasoittuu. Esimerkiksi SFAS 131:n vaatimasta tarkemmasta maantieteellisestä segmenttiraportoinnista pelättiin aiemmin koituvan kilpailuhaittoja yhdysvaltalaisille yrityksille verrattuna US GAAP:ia soveltamattomiin yrityksiin (Tsakumis et al. 2006, 38).

Johtuen IASB:n ja FASB:n läpikäymästä samantyyppisestä standardimuutosprojektista, IFRS 8:n yhdenmukaisuudesta SFAS 131:n kanssa ja standardimuutoksen ajoittumisesta, seuraavissa kappaleissa kuvataan Yhdysvaltojen standardimuutoksesta käytyä keskustelua ja hyödynnetään sieltä saatuja tutkimustuloksia standardimuutoksesta. Vastaavia tutkimuksia IFRS-muutoksesta ei vielä ole laajasti saatavilla mutta Yhdysvaltojen tulosten voidaan olettaa olevan suuntaa näyttäviä myös IFRS-kontekstissa.

3.3 US GAAP:n standardimuutoksesta saadut kokemukset

3.3.1 Standardimuutoksen ympärillä käyty keskustelu

SFAS 14 edellytti segmentti-informaation julkaisemista sekä tuotteisiin että maantieteellisiin alueisiin perustuen ilman varsinaista yhteyttä yrityksen sisäiseen organisaatioon tai päätöksen teossa käytettyihin lukuihin (Herrmann & Thomas 2000b, 287). SFAS 14 –standardissa jätettiin kuitenkin liikkumavaraa segmenttien tunnistukseen ja tätä väljyyttä käytettiin useissa tapauksissa hyväksi yhdistelemällä eri toimialasegmenttejä suuremmiksi ja karkeammiksi kokonaisuuksiksi tai ilmoittamalla, että yritys toimii vain yhdellä segmentillä välittämättä ristiriidasta todellisuuden kanssa (Piotroski 2003, 226). Myös maantieteellinen segmentointi perustui usein alueiden suuripiirteiseen luokitteluun esimerkiksi maanosittain. SFAS 131:n vaatima maakohtainen luokittelu merkittävistä liiketoimintamaista on informatiivisempaa, sillä yksittäiselle maalle on helpommin tunnistettavissa siihen liittyvät riskit ja taloudelliset tekijät kuten bruttokansantuotteen kasvu, inflaatio, korot ja valuuttakurssit (Herrmann & Thomas 2000b, 301; Nichols et al. 2000, 64). SFAS 131 on siitä ainutlaatuinen, että se oli Yhdysvalloissa ensimmäinen standardi, joka on erityisesti kohdennettu vastaamaan analyytikkojen moitteisiin segmenttitiedon vajavaisesta hyödynnettävyydestä (Botosan & Stanford 2005, 752).

Uuden standardin puolustajat perustivat kannatuksensa väitteelle siitä, että SFAS 131 tarjoaa relevantimpaa ja tarkemmin eroteltua segmenttitietoa käyttäjille, vastustajien kritisoidessa uuden standardin vähentävän segmentti-informaation vertailtavuutta ja luotettavuutta. Kyseessä oli siis vaihtokauppa tarkemman yrityskohtaisen tiedon ja organisaatioiden välisen vertailtavuuden välillä. SFAS 131:n antama mahdollisuus käyttää segmenttiraportoinnissa yrityksen sisäisen raportoinnin lukuja, joita ei ole laadittu US GAAP-kirjanpitoperiaatteiden mukaisesti, yllätti monet analyytikot. Huolta kyseisen muutoksen vaikutuksista pienensi kuitenkin se, että monien yritysten odotettiin muuttavan sisäisen raportoinnin metodejaan GAAP:n mukaisiksi välttääkseen laajat täsmäytyslaskelmat. (Berger & Hann 2003, 164, 168-169). Segmentti-informaation julkistamisesta mahdollisesti yrityksille koituvat kilpailuhaitat ja siihen liittyvät kustannukset nostettiin myös vahvasti esiin standardia vastustavien puolesta (Botosan & Stanford 2005, 752).

3.3.2 Segmentti-informaation määrän ja hyödynnettävyyden kehitys

Street et al. (2000, 265-266, 281) tutkivat Business Week:n Global 1000 -listalta kerättyä otosta Yhdysvaltain suurimmista ja merkittävimmistä yrityksistä selvittääkseen, paransiko SFAS 131 -standardi segmenttiraportointia ja varmistuakseen siitä, poistiko se aiempaan SFAS 14 -standardiin liitettyjä huolenaiheita. Heidän tutkimuksensa perusteella sekä raportoitavien segmenttien lukumäärä että segmentti-informaation yhtenäisyys muiden tilinpäätöksen osien kanssa kasvoivat siirryttäessä SFAS 14:stä SFAS 131:een. Lisäksi huomattavaa oli, että 38 otoksen 160 yrityksestä raportoi segmentteittäin SFAS 131:n alaisena vaikka vuotta aiemmin ne olivat ilmoittaneet SFAS 14:n mukaan toimivansa vain yhdellä liiketoimintasegmentillä. Tutkimustulosten mukaan vain harvat yritykset, SFAS 131:n kritisoijien peloista huolimatta, muuttivat organisaatorakennettaan minimoidakseen segmenttiraportoinnissa julkaistavan tiedon määrää. Kuitenkin merkittävä vähemmistö yrityksistä jatkoi segmenttitiedon raportoimista, joka oli ristiriidassa vuosikertomuksen kanssa. Tulokset eivät myöskään tue olettamusta, jonka mukaan SFAS 131:n tulisi lisätä segmentteittäin raportoitavan tiedon määrää. Näin kävi vain muutamien yritysten kohdalla ja tulokset osoittivat myös FASB:n päätöksen olla

määrittelemättä segmentin voittoa tai tappiota johtavan vertailtavuuden huonontumiseen. Kaiken kaikkiaan tutkimustulokset antoivat ymmärtää SFAS 131 -standardin kuitenkin parantaneen segmenttiraportointia ja tarjonneen tilinpäätösten käyttäjille suurimman osan etukäteen arvioiduista hyödyistä.

Herrmann & Thomas (2000b, 289, 291-292, 299-301) päätyivät myös samankaltaisiin lopputuloksiin kuin Street et al. (2000) tutkimuksessaan Fortune 500 -listalta poimittujen 100 suuren yhdysvaltalaisen yrityksen segmenttiraportoinnin kehittymisestä SFAS 131:een siirtymisen jälkeen. Tulosten mukaan SFAS 131 sai yli kahden kolmasosan yrityksistä muuttamaan segmenttimäärittelyjään. Oletettavaa on siis, että vain yhden kolmasosan SFAS 14:n aikainen raportointi heijasteli yrityksen todellista organisaatorakennetta. Raportoitavien segmenttien määrä nousi puolella yrityksistä, pysyi samana 42 yrityksellä ja vähentyi kahdeksassa tapauksessa. Myös segmentteittäin raportoitavan tiedon määrä kasvoi, joskin melko vaatimattomasti huomioon ottaen SFAS 131:n vaatimien tietojen suuren määrän edellyttäen, että niitä käytetään johdonkin suorittamassa tarkastelussa. Kymmenen sadasta tutkitusta yrityksestä raportoi segmentteittäin ensimmäistä kertaa SFAS 131:n määräämänä, kun SFAS 14:n aikana ne olivat ilmoittaneet toimivansa vain yhdellä segmentillä. Huomioon tulee kuitenkin ottaa, että räikeitäkin poikkeuksia kokonaistrendistä löytyi. Maantieteellisten alueiden lukumäärä kasvoi monien siirryttyä maakohtaiseen raportointiin. Mutta tilaa jäi edelleen kritiikille, sillä monet jatkoivat maantieteellisten segmenttiensä jaottelua perustuen kokonasiin maanosiin tai niiden yhdistelmiin. Maantieteellisten segmenttien kohdalla ilmoitettujen tietojen määrä vähentyi johtuen siitä, että merkittävä osa yrityksistä jätti saadut tulot määrittelemättä aluekohtaisesti.

Toisessa tutkimuksessaan Herrmann & Thomas (2000a, 1, 13-14) keskittyivät mallintamaan ehtoja, joiden täytyessä segmentti-informaation voisi odottaa parantavan ennustustarkkuutta. Ensimmäisen ehdon mukaan suuremman hajauttamisen segmenttien ennustetekijöissä (odotettu segmentin kasvu, odotettu inflaatio ja poliittinen riski) tulisi johtaa tarkempiin ennusteisiin. Muiksi vaikuttavaksi tekijöiksi määriteltiin tulojen suurempi erittely, parempi täsmällisyys segmenttien ennustetekijöiden arvioinnissa ja segmenttipainoarvojen tarkempi mittaaminen. Ehdot mallinnettuaan Herrmann & Thomas analysoivat niiden merkitystä ja toteutumista

SFAS 131:n aikana. Kahden ensimmäisen ehdon koettiin osoittavan uuden standardin mahdolliset heikkoudet. Johdon näkökulman tulisi useimmissa tapauksissa johtaa segmentteihin, jotka eroavat toisistaan ensimmäisen ehdon tekijöiden, riskin, tuoton ja kasvun osalta. Mutta huolta aiheuttavat sellaiset yritykset, joiden sisäinen segmenttien raportointi ei johda edellä kuvatun mukaisiin segmentteihin. Toisen ehdon mukainen segmenttien tarkempi määrittely ei välttämättä toteudu, sillä SFAS 131:n sisältämät raportoinnin kynnsarvot voivat silti piilottaa käyttökelpoista tietoa taakseen. Varsinkin kynnsarvojen puute, eli tarkemmat ohjeistukset siitä, mitä pidetään merkittävänä, koko yrityksen maantieteellisissä erittelyissä saattaa johtaa siihen, etteivät maakohtaisen raportoinnin edut koskaan toteudu yritysten jatkaessa segmenttien yhdistelyä. Kaksi viimeistä ehtomallinnusta taasen korostavat SFAS 131:n vahvuuksia. Segmenttitiedon saatavuus pitkin vuotta auttaa täsmentämään muuttuvia segmenttien ennustetekijöitä vuoden mittaan ja siten ennustetarkkuus voi parantua merkittävästi. Lisäksi segmentti-informaation yhdenmukaisuus sisäisen raportoinnin kanssa parantaa sekä segmenttiraportoinnin luotettavuutta että johdonmukaisuutta.

Berger & Hann (2003, 165-167, 211-212) puolestaan halusivat tutkimuksellaan 2999 yrityksestä selvittää empiirisesti, vaikuttiko SFAS 131:een siirtyminen sijoittajien ja analyytikkojen kykyyn ennustaa yritysten suorituskykyä. Myös Berger & Hannin saamat tulokset osoittivat SFAS 131:n lisänneen raportoitujen segmenttien määrää noin neljänneksellä otosyrityksistä, vähemmän segmenttejä raportoineiden yrityksen osuuden jäädessä 2 %:iin. Lisäksi neljännes SFAS 14:n aikaisista yhden segmentin yrityksistä raportoi toimivansa usealla segmentillä standardimuutoksen jälkeen. Tutkimuksen merkittävämpi tulos oli kuitenkin osoitus siitä, että SFAS 131:een siirtyminen paransi ennustetarkkuutta huomattavasti. Uuden standardin mukainen segmenttiraportointi näyttää täten tarjoavan analyytikoille lisätietoa, jota he eivät ole pystyneet aiemmin hankkimaan muista tiedonlähteistä. Tutkimuksessa tutkittiin myös uuden standardin vaikutusta yrityksen ohjaukseen ja havaittiin, että uusi segmentti-informaatio paljastaa aiemmin piilossa ollutta tietoa yrityksen hajauttamisstrategioista ja segmenttien välisistä siirroista. Tällaisesta tiedosta voidaan huomata yrityksen taustalla olevia ongelmia ja näin ollen ohjausta voidaan parantaa, millä taas on vaikutusta yrityksen markkina-arvostukseen.

Liiketoiminnan globalisaatio on korostanut maantieteellisen informaation tärkeyttä analyytikoille ja muille tilinpäätöksen käyttäjille. Sen avulla voidaan arvioida eri alueilla toimimiseen liittyviä riskejä ja kasvumahdollisuuksia. Tällä perusteella Nichols et al. (2000, 59, 79-80) halusivat keskittää tutkimuksensa erityisesti standardimuutoksen aiheuttamien vaikutuksiin maantieteellisessä segmentti-informaatioissa. SFAS 131:n alaisina vain noin viidennes otoksen yrityksistä raportoi segmenteistään perustuen maantieteellisiin alueisiin tai yhdistelmään alueesta ja toimialasta, joten suurin osa maantieteellisestä informaatiosta kerrottiin yrityksen kokonaistiedoissa. Kyseisten maantieteellisesti raportoineiden yritysten kohdalla segmenttien määrä pysyi samana tai lisääntyi hieman verrattuna SFAS 14:n mukaiseen raportointiin. Maakohtaisen tiedon todettiin tulosten mukaan lisääntyneen vaikkakin suuri osa yrityksistä jatkoi raportointia suuriin, yhdisteltyihin alueisiin perustuen. Standardimuutoksen huomattiin myös lisänneen merkittävästi johdonmukaisuutta segmenttiraportoinnin ja tilinpäätöksen muiden osien välillä. Huolenaihetta herätti se, että SFAS 131:n todettiin aiheuttaneen negatiivisen muutoksen tulojen maantieteellisessä raportoinnissa. Tulosten voidaan todeta siis olevan yhteneviä Street et al.:n (2000) ja Herrmann & Thomasin (2000b) löydösten kanssa.

3.3.3 Johdon kannustimet segmentti-informaation peittelyyn

Johdon kannustimia salata segmentti-informaatiota on myös tutkittu paljon. Harrisin (1998, 111-112, 126-127) tutkimus asettuu aikaan ennen segmenttiraportointimuutosta. Johtajat ovat vastustaneet segmenttiraportointia vedoten kilpailuhaittoihin ja tämä vastustus on antanut ymmärtää johtajien haluavan suojella kaupallisesti arkaa tietoa korkeasti kilpailluilla markkinoilla. Harrisin tutkimustulokset kuitenkin osoittavat, että johdon motiivit olla raportoimatta tiettyä liiketoimintaa erillisenä segmenttinä liittyvät nimenomaan epätavallisen korkeiden tuottojen ja markkinaosuuden suojeluun vähän kilpailluilla markkinoilla. Jos tarkan segmentti-informaation julkistamisesta koituvat kilpailuhaittakustannukset ylittävät tilinpäätöksen käyttäjille paremmasta ennustetarkkuudesta koituvan hyödyn, johtajat saattavat maksimoida yrityksen arvoa yhdistelemällä segmenttejä. Harris kokee segmenttien

tunnistamisvaatimusten muuttamisen voivan vaikuttaa raportoitavien segmenttien määrään positiivisesti.

Ettredge et al. (2002, 93-94, 107) täydensivät tutkimusta johdon suhtautumisesta segmenttiraportointiin selvittämällä SFAS 131 –standardiluonnosta kommentoineiden yritysten motiiveja vastustaa standardimuutosta. Suurin osa yrityksistä vastusti standardiluonnosta, koska yritykset odottivat uuden standardin vaativan segmenttien raportoimista siten, että raportoitavien segmenttien määrä ja niiden käsittämä tieto kasvaisivat ja samalla kilpailijoille, asiakkaille ja toimittajille paljastuisi enemmän kilpailullisesti arkaluonteista tietoa. Tutkimus paljasti yritysten kommenttien segmenttiraportointiuudistukseen kummunneen pikemminkin oman edun tavoittelusta ja kilpailuhaittakustannuksien välttämisestä kuin uudistuksesta koituvista informaatiohyödyistä tilinpäätösten käyttäjille.

Myös Botosan & Stanford (2005, 751-753, 770) tutkivat johdon motiiveja peitellä segmentti-informaatiota yksisegmenttisiksi itsensä SFAS 14:n aikana määritelleiden yritysten otoksen avulla. Kyseisen tyyppiset yritykset valittiin tutkimukseen siksi, että niiden yritysten johdoilla voidaan olettaa olevan vahvimmat kannustimet evätä segmentti-informaatiota ja toisaalta analyytikoilla on eniten voitettavaa, kun nämä yritykset aloittavat segmenttiraportoinnin standardimuutoksen myötä. Tutkimustulokset tukevat Harrisin (1998) aiemmin saamia tuloksia, sillä yritykset käyttivät IAS 14:n tarjoamaa liikkumavaraa piilottaakseen kannattavia segmenttejä vähän kilpailuilla markkinoilla ja suojellakseen niistä saatuja voittoja. Todisteita ei kuitenkaan saatu siitä, että salaamalla segmentti-informaatiota olisi peitelty huonoa suorituskykyä, kuten aiemmin oli saatettu ajatella, pikemminkin päinvastoin. Enemmistö tutkimuksen yrityksistä raportoi standardimuutoksen jälkeen toimivansa myös ensisijaisesta toimialastaan selkeästi poikkeavilla aloilla. Tämä löydös tukee analyytikkojen väitteitä siitä, että multisegmenttiset yritykset naamioituivat yksisegmenttisiksi SFAS 14:n aikana. Lisäksi tutkimus osoitti analyytikkojen luottamuksen julkiseen tilinpäätösinformaation kasvaneen, kun aiemmin he joutuivat turvautumaan muualta saatavaan tietoon. Ennustetarkkuuden havaittiin kuitenkin huonontuneen marginaalisesti, kun taas Berger & Hann (2003) osoittivat SFAS 131:n

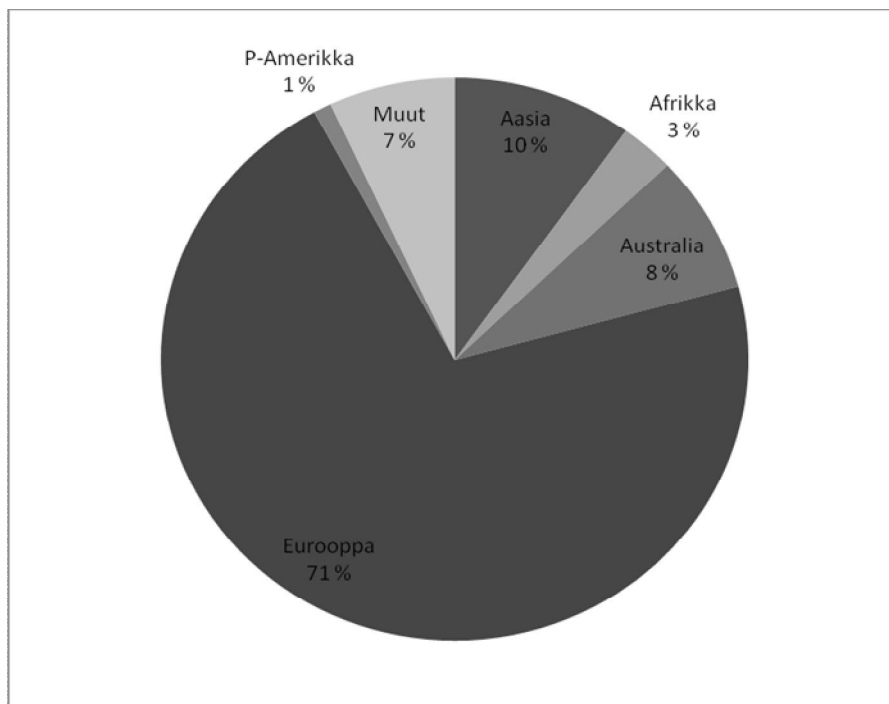
johtaneen merkittävään parannukseen ennustetarkkuudessa. Botosan & Stanford huomauttavat kyseisen eron riippuvan erilaisista yritysotoksista.

Standardiuudistuksen mukanaan tuomia mahdollisia kilpailuhaittoja käsiteltiin Tsakumis et al.:n (2006, 32, 36-37, 46) tutkimuksessa erityisesti maantieteelliseen segmenttiraportointiin liittyen. Siirtymisestä laajojen maantieteellisten alueiden raportoinnista jopa maakohtaiseen tietojen esittämiseen voi raporttien käyttäjille koituvan hyödyn lisäksi syntyä yritykselle kustannuksia kilpailullisen aseman huonontumisesta johtuen, jotka voivat ylittää alentuneista pääoman kustannuksista koituvan hyödyn. Tsakumis et al. tutkivat johdon motiiveja tarjota tai olla tarjoamatta tarkempaa segmentti-informaatiota, jotta voitaisiin selvittää mistä yritysten väliset raportointierot käytännössä johtuvat. Yritysten alttiuden kilpailuhaittoille osoitettiin vaikuttavan olennaisesti raportoitavan tiedon yksityiskohtaisuuteen. Lukuisissa maissa toimivat yritykset raportoivat tutkimuksen mukaan harvemmin maakohtaisesti. Tämä voi johtua joko siitä, etteivät raportointikynnykset täyty silloin niin helposti yksittäisen maan kohdalla tai siitä, että yritykset nostavat olennaisena pitävänsä tiedon rajaa välttyäkseen suhteettoman suurelta raportoitavien maiden määrältä. Firman koolla todettiin olevan merkitystä raportoitavan tiedon määrään eli isot yritykset raportoivat useammin maakohtaisesti verrattuna pienempiin. Positiivinen yhteys löytyi myös maakohtaisesti jo SFAS 14:n aikana raportoineiden ja maakohtaisesti SFAS 131:n aikana raportoineiden välillä.

4 IFRS 8 –STANDARDILUONNOKSEN SAAMAT KOMMENTIT

4.1 Aineiston kuvailu

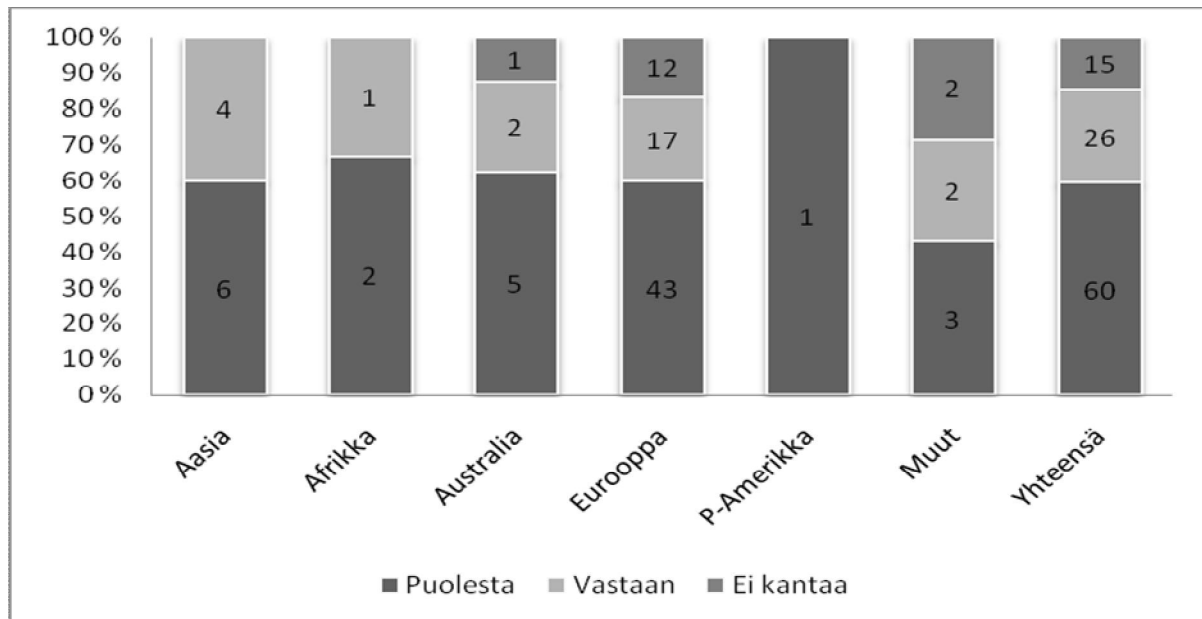
IFRS 8 –standardiluonnoksen saamien kommenttikirjeiden muodostama aineisto koostuu yhteensä 176 kirjeestä, joista 75 yleiseen läpinäkyvyyteen liittyvää kommenttia jää tämän tutkielman tarkastelun ulkopuolelle irrelevantteina. Kuviosta 2 käy ilmi tutkittavien 101 kommentin maantieteellinen jakauma.

Kuvio 2. Kommenttien maantieteellinen jakauma

Valtaosa johdon näkökulman soveltamiseen kohdistuvista kommenteista on peräisin eurooppalaisilta toimijoilta (71 %), kuten kuviosta 2 voidaan havaita. Seuraavaksi eniten kommentteja tuli aasialaisilta (10 %) ja australialaisilta (8 %) yhteisöiltä. Ryhmään ”Muut” on luokiteltu kommentoijat, jotka eivät ilmaisseet maantieteellistä sijaintiaan sekä kansainväliset organisaatiot, joiden kotimaata ei ollut määritettävissä. Afrikkalaisten ja pohjoisamerikkalaisten kommentoijien osuus on varsin marginaalinen.

Tässä tutkielmassa asenteet johdon näkökulmaa vastaan kategorioidaan selkeyden vuoksi vain kolmeen luokkaan: puolesta, vastaan ja ei kantaa. Kommentoijan ollessa sitä mieltä, että johdon näkökulma soveltuu vain segmenttien tunnistukseen, muttei voi toimia kokonaisvaltaisena segmenttiraportointia määräävänä periaatteena, mielipide rekisteröidään johdon näkökulman soveltamisen vastaisena. Mielipidejakauma maantieteellisesti jaoteltuna on nähtävissä kuviossa 3.

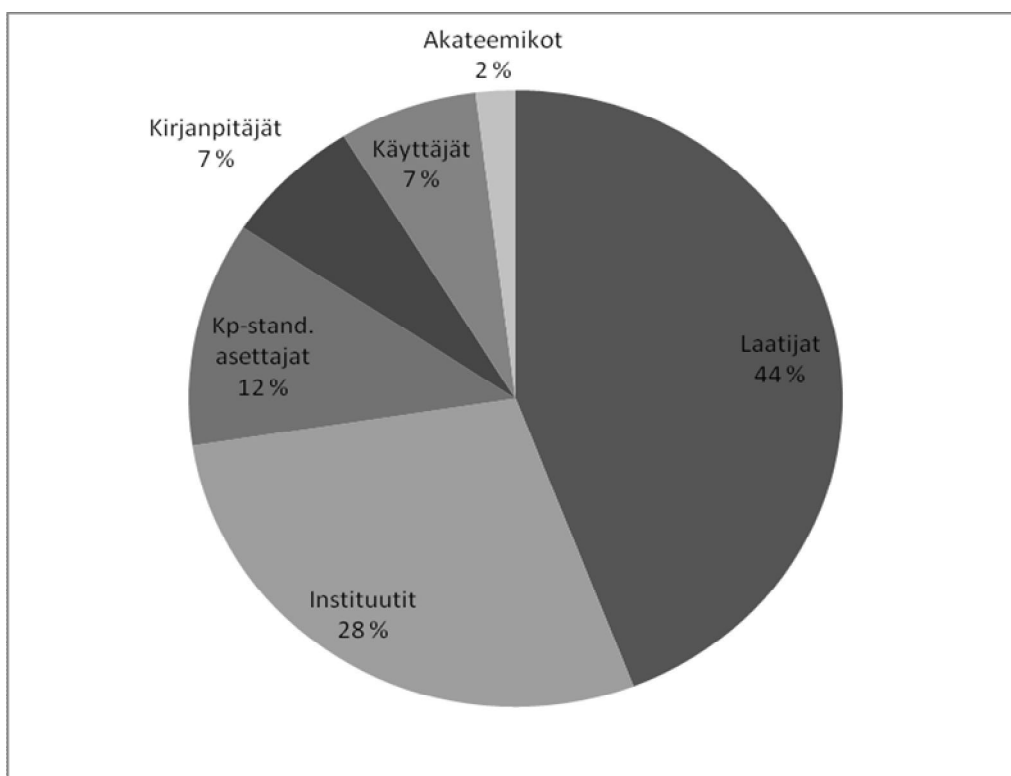

Kuvio 3. Kommenttien mielipidejakauma maanosittain

Johdon näkökulmaa puoltavien kommenttien osuus on yli puolet (59 %) kommenttien kokonaismäärästä. Vastaisia mielipiteitä esittää noin neljännes (26 %) kommentoijista ja 15 % vastaajista ei ota esitettyyn kysymykseen selkeää kantaa. Suurin osa vastaajista, jotka eivät ota kantaa johdon näkökulman soveltamisen mielekkyyteen, edustavat pieniä yrityksiä, jotka ovat huolissaan kilpailuasemansa heikentymisestä uuden standardin myötä.

Suhtautumisessa johdon näkökulman sopivuuteen ei ole havaittavissa riippuvuutta kommentoijan maantieteellisestä sijainnista. Noin 60 % (vaihteluväli 59,7 – 66,7 %) afrikkalaisista, aasialaisista, australialaisista ja eurooppalaisista kommentoijista on standardiuudistuksen kannalla. Aineistossa on vain yksi pohjoisamerikkalainen kommentti ja sekin puoltaa johdon näkökulman omaksumista. Luokan ”muut” mielipiteet jakautuivat seuraavasti: 3 puolesta, 2 vastaan, 2 ei kantaa.

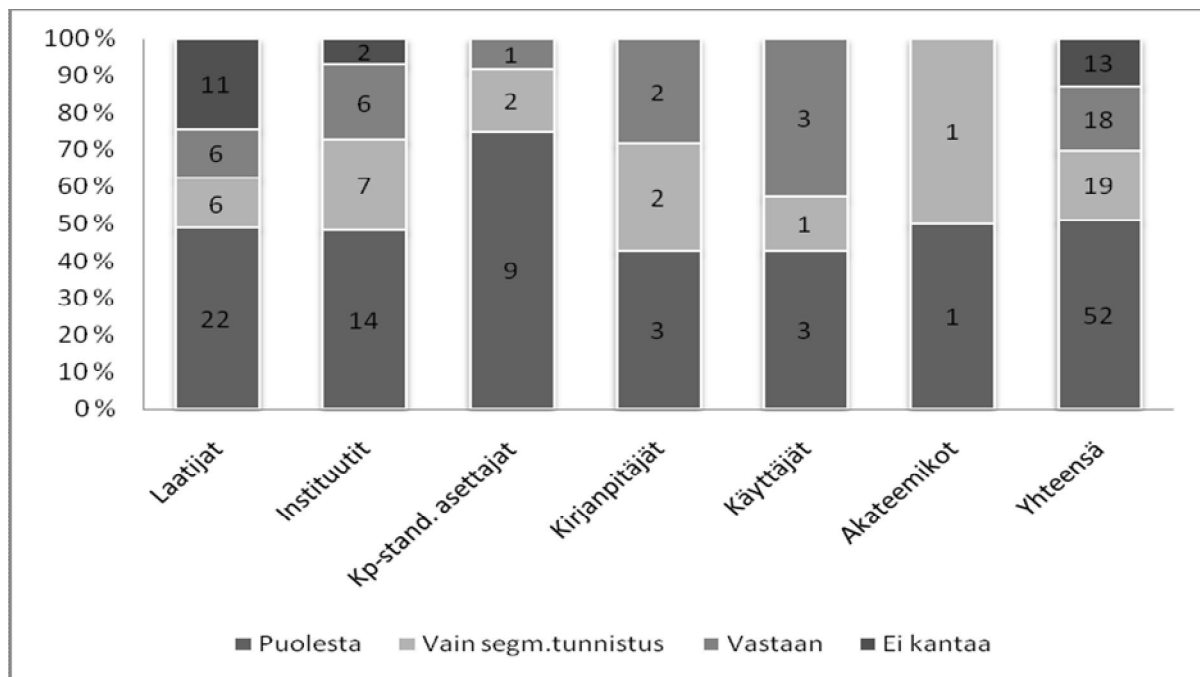
Kommentoijan aseman ja toimialan mukaisen jakauman tarkastelu pohjautuu IASB:n (2006a, 6) tekemään analyysiin kommenttikirjeistä. Tutkielmassa hyödynnetään IASB:n tekemää yhteenvetoa, siitä syystä ettei pelkistä kirjeistä useissakaan tapauksissa käynyt ilmi kommenttoijan toimialaa. IASB:n yhteenvedossa on mukana 102 kommenttia, lukumäärän erisuuruus johtuu siitä, että IASB:n kotisivujen kommenttikirjelistauksesta puuttui muutamia kirjeitä välistä. Myös IASB:n mielipideluokittelu eroaa hieman tässä tutkielmassa aiemmin käytetystä. IASB:n analyysissä on neljäs luokka, johon kuuluvat ne kommenttoijat, joiden mielestä johdon näkökulma soveltuu hyvin segmenttien tunnistukseen, muttei välttämättä kokonaisvaltaiseksi segmenttiraportoinnin lähtökohdaksi. Kommenttoijien toimialajakauma käy ilmi kuviosta 4.

Kuvio 4. Kommenttoijien toimialajakauma (mukaillen IASB 2006a, 6)

Ahkerimpia segmenttiraportointimuutoksen kommenttoijia ovat tilinpäätösten laatijat (44 %) ja instituutit ja järjestöt (28 %), kuten kuviosta 4 voidaan nähdä. Kolmanneksi eniten kommentteja lähettivät kirjanpitostandardien asettajat (12 %). Loput kommentit ovat peräisin kirjanpitoyrityksiltä (7 %), tilinpäätösten käyttäjiltä (7 %) ja akateemikoilta (2 %).

Mielipiteiden kategoriointi kolmen luokan sijasta neljään aiheuttaa pieniä eroavaisuuksia kannanottojen osuuksissa. Aiemmassa tarkastelussa johdon näkökulmaa puoltavien osuudeksi saatiin 59 %, vastustajien osuudeksi 26 % ja 15 % ei ottanut selvää kantaa asiaan. IASB:n (2006a, 6) mukaisessa jaottelussa johdon näkökulmaa kannattaa 51 %, vastustaa 18 % ja 13 % ei ota kantaa. Loput vastaajista eli noin 18 % hyväksyvät johdon näkökulman soveltamisen segmenttien tunnistukseen mutta vastustavat sen kokonaisvaltaista käyttöönottoa segmenttiraportoinnissa. Kuvio 5 käy ilmi edellä mainitun mielipiteiden kokonaisjakauman lisäksi myös mielipiteiden jakauma toimialoittain.

Kuvio 5. Kommenttien mielipidejakauma toimialoittain (mukaillen IASB 2006a, 6)

Johdon näkökulmaa puoltavien osuus kaikissa kommentoijaryhmissä liikkuu 43 – 50 %:n välillä, lukuun ottamatta standardien asettajien ryhmää, josta peräti 75 % kannattaa johdon näkökulman soveltamista. Suurin vastustajien osuus on ehkä hieman yllättäen tilinpäätösten käyttäjien luokalla (43 %). Suurin kantaansa ilmaisematon ryhmä on laatijoiden keskuudessa, joista noin neljännekselle IASB:n esittämä kysymys on yhdentekevää. Johdon näkökulman soveltuvuutta vain segmenttien tunnistamiseen puoltaa kaikista ryhmistä, pois lukien akateemikot, noin samankokoinen osuus (vaihteluväli 13 – 29 %). Otoksen koko on tosin niin pieni, ettei suurempia yleistyksiä voida sen perusteella tehdä.

4.2 Johdon näkökulman soveltamista puoltavat kommentit

Kommenteissa standardimuutosta puoltaviksi tekijöiksi tunnistetaan tilinpäätösten käyttäjien hyötyminen johdon näkökulman mukaisesta informaatiosta, IFRS- ja US GAAP -standardien yhdentyminen, kustannustehokkuus, johdon näkökulman soveltuminen segmenttien tunnistukseen, oletettua pienempi eroavaisuus segmenttijaottelussa IAS 14:ään verrattuna, SFAS 131:stä saadut positiiviset kokemukset ja raportoitavan tiedon ja segmenttien määrän kasvu. Seuraavissa alakappaleissa käsitellään yksityiskohtaisemmin muutamia yleisimmin mainittuja tekijöitä ja tuodaan esiin kommentoijien näkemyksiä ja niiden perusteluja. Standardien yhdentyminen ja kustannustehokkuus herättävät sekä positiivisia että negatiivisia mielipiteitä, joten näitä tekijöitä käsitellään molemmilta kanteilta vasta seuraavassa kappaleessa.

4.2.1 Käyttäjien hyötyminen johdon näkökulmasta

Segmenttiraportointiuudistuksen mahdollistama yrityksen tarkastelu sen johtajien silmin koetaan aineistossa muutoksen tärkeimpänä kannustimena ja käyttäjien hyötymisen mainitsee kirjeissään 46 kommentoijaa. Esimerkiksi PricewaterhouseCoopers (PwC) (2006, 4) ennakoii johdon näkökulman mukaisen segmentti-informaation olevan hyödyllistä sijoittajille, velkojille ja muille tilinpäätösten käyttäjille, koska se korostaa riskejä, mahdollisuuksia ja mittareita, joita johto pitää tärkeänä ja joita se itse käyttää päätöksenteossaan. Lisäksi kyseisen lähestymistavan arvioidaan yhdistävän tilinpäätöstiedot aiempaa paremmin johdon kommentaareissa esitettyyn tietoon. Accounting Standards Committee of Germany (2006, 1) puolestaan arvioi, että johdon näkökulma parantaa sijoittajien kykyä ennustaa johdon toimia ja reaktioita, joilla voi olla suuri vaikutus yrityksen tulevaisuudennäkymiin ja kassavirtoihin. European Federation of Accountants (2006, 2) taas on sitä mieltä, että vaikkakin johdon arviointi rahoituksellisesta asemasta ja suorituskyvystä auttaa käyttäjiä paremmin arvioimaan yrityksen tulevaisuuden näkymiä ja tulevia kassavirtoja, nämä tiedot tulisi esittää nimenomaan johdon kommentaareissa tai toimintakertomuksessa eikä IFRS-tilinpäätösasiakirjoissa.

Toisaalta johdon näkökulman aiheuttama mahdollinen raportoitavan tietomäärän kasvaminen ja vapaamuotoisuus keräävät myös paljon kritiikkiä 20 kirjeessä. Muun muassa Australian suurimpia yrityksiä edustava Group of 100 (2006, 2) haluaa kiinnittää huomiota johdon ja tilinpäätösten käyttäjien erilaisiin tiedon tarpeisiin. Johto käyttää tietoa segmenttien suorituskyvystä yrityksensä ohjaamiseen ja resurssien allokontiin, kun taas tilinpäätöksen käyttäjän tekemä suorituskyvyn arviointi ja allokontipäätökset ovat erilaisia sekä luonteeltaan että järjestykseltään. Yleensä ulkoiset käyttäjät ovat myös tottuneet yhteenvedonomaisten ja standardimuotoisten tietojen hyödyntämiseen nopeassa arvioinnissa, joita johdon näkökulma ei välttämättä tarjoaisi. Myöskään Italian Accountancy Profession:n (2006, 1) edustajat eivät näe johdon sisäisen datan käytöstä koituvan hyötyä tilinpäätöksen käyttäjille. Operaatioiden johtamiseen tarkoitettu tieto voisi johtaa ulkoisia käyttäjiä harhaan ja aiheuttaa epäselvyyksiä, jotka eivät ainakaan olisi avuksi taloudellisten päätösten teossa.

4.2.2 Segmenttien tunnistaminen

Johdon näkökulman kokonaisvaltaista soveltamista vastustavista kommentoijista 10 on kuitenkin sitä mieltä, että johdon näkökulma soveltuu segmenttien tunnistamiseen. Hyvän soveltuvuuden segmenttien tunnistukseen mainitsee myös 9 muuta kommentoijaa. 8 vastaajaa on sitä mieltä, etteivät johdon näkökulman mukaan raportoitavat segmentit monessakaan tapauksessa poikkea IAS 14:n vaatiman riski-tuotto -näkökulman mukaisista segmenteistä. Siemens (2006, 3) perustelee tätä näkökulmaa sillä, että johto voi arvioida segmentin suorituskykyä parhaiten, jos segmentin johto on täysin vastuussa segmentin tuloksista ja riskeistä. Näin ollen sisäisesti raportoitavat segmentit eivät ole ristiriidassa riski-tuotto -näkökulman kanssa vaan ne päätyvät usein samaan tulokseen. Siemens on itse päätenyt samaan segmenttijaotteluun sekä soveltaessaan SFAS 131- että IAS 14 -standardia.

4.2.3 SFAS 131:stä saadut kokemukset

Viidessä kommenttikirjeessä vedotaan Yhdysvalloista saatuihin positiivisiin kokemuksiin ja tutkimuksiin johdon näkökulman soveltamisesta. Sijoittajien suojan ja eettisten standardien parissa työskentelevä CFA Centre (2006, 1,4) on vahvasti eri mieltä siirtymisestä SFAS 131:n mukaiseen segmenttiraportointiin ja perustelee mielipiteitään niin ikään aikaisemmilla tieteellisillä tutkimuksilla ja itse toteutetuilla kyselyillä. CFA Centre myöntää, että tutkimustulosten mukaan siirtyminen SFAS 14:stä SFAS 131:een on parantanut segmenttitietoa, erityisesti lisäämällä raportoitavien segmenttien määrää. Mutta samalla he haluavat korostaa, ettei IAS 14:ää ja SFAS 131:tä vertailevia tutkimuksia ole vielä saatavilla ja siitä syystä yhdentymisprojektia tulisi lykätä. Lisäksi he kokevat, tutkimustuloksista huolimatta, SFAS 131:n mukaisesti raportoitavan tiedon käytännössä riittämättömäksi sijoittajien tarpeisiin ja epäilevät voiko minkään yrityksen johto todella pyörittää liiketoimintaa niin minimaalisilla tiedoilla liiketoimintasegmenteistään.

4.3 Johdon näkökulman soveltamista vastustavat kommentit

Eniten kritiikkiä muutoksesta johdon näkökulman mukaiseen segmenttiraportointiin kohdistuu seuraaviin seikkoihin: segmenttiraportoinnin epäjohdonmukaisuus muun IFRS-muotoisen raportoinnin kanssa, organisaatioiden välisen vertailtavuuden huonontuminen, muutoksen perusteena vain IASB:n ja FASB:n välinen yhteistyö, haitta kilpailulle, raporttien käyttäjien kokema epäselvyys ja hämmennys, mahdollinen tiedon manipulointi, kustannusten kasvu, edestakaiset siirtymät US GAAP > IAS 14 > IFRS 8, tilintarkastuksen hankaloituminen ja soveltumattomuus segmenttien tunnistukseen.

4.3.1 Epäjohdonmukaisuus IFRS-muotoisen raportoinnin kanssa

Suurimpana haittana koetaan standardiluonnoksen mahdollistaman johdon raportointitavan ristiriitaisuus IFRS-muotoisen raportoinnin kanssa. Tämän huolenaiheen tuo esiin 36 kommentoijaa, Siemensin (2006, 4) ollessa tosin sitä mieltä, ettei täyteen standardinmukaisuuteen ja pienien sisäisen ja ulkoisen raportoinnin eroavaisuuksien minimointiin ole kustannussyistä kannattavaa pyrkiä. Yksi kritiikin esittäjistä on Iso-Britannian Chartered Institute of Management Accountants (CIMA) (2006, 1-2), joka ei pidä yritysten sisäisessä raportoinnissa ja päätöksenteossa käytettäviä lukuja sopivina ulkoiseen raportointiin, sillä se voisi johtaa tilinpäätöstietojen vertailtavuuden huonontumiseen ja epäjohdonmukaisuuksiin. Yritykset käyttävät usein sisäisessä raportoinnissaan esimerkiksi budjetoituja valuuttakursseja, standardi-laskentaa ja muita ulkoisia tekijöitä eliminoivia tekniikoita operaatioiden suorituskyvyn vertailua parantaakseen. CIMA:n mielestä yritysspesifit tiedot ovat erittäin tärkeässä roolissa avaamassa tulosta tilinpäätösten käyttäjille, mutta nekin tulisi esittää IFRS-vaatimusten mukaisina johdonmukaisuuden säilyttämiseksi.

Vielä kärkkäämmin johdon vapautta valita raportointikohteensa ja -mittarinsa kritisoi South African Institute of Chartered Accountants (SAICA) (2006, 2-3), jonka mukaan standardiluonnos sotii IFRS:n periaatteita vastaan koskien standardien luonnetta sallittujen puitteiden rajaajana ja vertailtavuuden edistäjänä. Sekä SAICA että CFA Centre (2006, 5) vetoavat myös siihen, että yksi SEC:n käyttämistä kriteereistä IASC:n standardien arviointiin ja hyväksymiseen on vaatimus siitä, että niiden soveltaminen johtaa tiedon vertailtavuuteen ja läpinäkyvyyteen. Lisäksi SAICA tuo esiin huolensa siitä, ettei perusteellinen tilintarkastus ole mahdollista määriteltyjen puitteiden ja tarvittavan yksityiskohtaisuuden puuttumisen takia.

Yhteensä 28 kirjeessä johdon näkökulman mukaisen raportoinnin koetaan heikentävän organisaatioiden välistä vertailtavuutta ja jopa vertailuja yrityksen eri liiketoimintojen välillä ja eri aikakausina tarkasteltuna. Johdon erilaisten subjektiivisten laskenta- ja raportointitapojen koetaan hankaloittavan esimerkiksi sijoittajien allokointipäätöksiä. Toisaalta Accounting Standards Committee of

Germany (2006, 2) huomioi, että jos segmenttiraportoinnissa vaadittaisiin IFRS-kirjanpitoperiaatteiden soveltamista, ei raportointi enää vastaisi sitä sisäistä tietoa, jota johto päätöksenteossa hyödyntää. Joten voidaan sanoa, että vertailtavuus ja johdon näkökulma ovat osin vaihtoehtoisia keskenään. Ja ainakin Accounting Standards Committee of Germany on valmis uhraamaan osan vertailtavuudesta saadakseen relevanttia tietoa, joka heijastaa johdon näkökulmaa.

4.3.2 IFRS- ja US GAAP-standardien yhdentymisen

27 kirjeessä tuetaan IASB:n ja FASB:n välistä yhteistyötä. Kuitenkin yhteistyö ja varsinkin segmenttiraportoinnin muutos sen välineenä aiheuttaa vastustusta 23 kommentoijassa. Muun muassa Deloitte Touche Tohmatsu (2006, 1-3) ja Ernst & Young (2006, 1) haluavat korostaa, että vuonna 1997, kun IAS 14 - ja SFAS 131 -standardeja kehitettiin, IASC tietoisesti valitsi olla vaatimatta johdon näkökulman kokonaisvaltaista soveltamista segmenttiraportointiin. Molemmat pitävät standardimuutosta puutteellisesti perusteltuna ja IASB:n aineistona käyttämiä tutkimuksia SFAS 14:stä SFAS 131:een siirtymisen vaikutuksista irrelevantteina IFRS-toimintaympäristössä. Yhdentymisprojektia ei voida heidän, ei SAICA:n (2006, 2), eikä European Federation of Accountants:n (2006, 1) mielestä pitää ainoana oikeutuksena standardimuutokselle, etenkin kun segmenttiraportointi ei vaikuta IFRS:n ja US GAAP:n välisiin täsmäytyksiin. Monissa muissakin kirjeissä ollaan sitä mieltä, että IASB:n ja FASB:n olisi yhteistyössä pitänyt kehittää kokonaan uusi yhteinen standardi, jossa olisi huomioitu IAS 14:n ja SFAS 131:n edut, haitat ja niistä kertyneet kokemukset. Kun yhdentymisprojekti segmenttiraportoinnin osalta silti päätettiin toteuttaa siirtymällä jo olemassa olevaan standardiin, useiden mielestä FASB:n olisi täytynyt siirtyä IAS 14:n mukaiseen raportointiin eikä toisinpäin. IAS 14:n mukaista raportointia pidetään parempana, koska siinä segmentit raportoitiin samoin IFRS-perustein kuin muukin tilinpäätös ja segmenttien tulot, menot, tulos, varat ja vastuut ilmaistiin selkeästi (SAICA 2006,2). Sekä Deloitte Touche Tohmatsu (2006, 2) että Ernst & Young (2006, 1) pitävät SFAS 131:n mukaiseen malliin siirtymistä tarpeettomana ja askeleena taaksepäin.

4.3.3 Kilpailuhaitta

Etenkin pienissä organisaatioissa johdon näkökulman mukainen raportointi herättää pelkoa kilpailuaseman heikentymisestä. Tämä tulee esille 21 kommentissa. Quoted Companies Alliance (QCA) (2006, 1-3) toimii pienten listattujen yritysten edustajana ja tuo esiin monia jäsenyritystensä keskuudessa nousseita huolenaiheita kommentissaan. He ehdottavat, että tilanteissa, joissa riskinä on kilpailuedun heikentyminen ja yritysarvon tuhoutuminen, alle 500 miljoonan euron markkina-arvoiset yritykset saisivat jättää kilpailullisesti arkaluontoiset sekä liikesalaisuuksiin liittyvät tiedot raportoimatta. QCA tukee ehdotustaan myös sillä näkemyksellä, että aiheettomat tietojen raportoimatta jättämiset tulevat huomioitua rahoitusmarkkinoilla. Aiemmin on väitetty, ettei SFAS 131:n lanseerauksesta ole koitunut kilpailuhaittoja pienille yrityksille. QCA haluaa kuitenkin korostaa, etteivät pohjoisamerikkalaisten ja eurooppalaisten yritysten luokittelut ole vertailukelpoisia. Eurooppalaiset ovat usein nuorempia ja pienempiä, alle 500 miljoonan euron yrityksiä, kun taas raja pohjoisamerikkalaisten yritysten pienuudelle kulkee 5 miljardissa dollarissa. QCA on huolissaan kilpailullisesti herkän tiedon paljastumisesta raportoitavan tiedon määrän kasvaessa. Erityisesti haittoja voisi koitua pienemmille listatuille yrityksille listaamattomiin, suuriin tai ulkomaisiin kilpailijoihin nähden, joiden ei tarvitse laatia segmenttiraportointia samoin perustein tai, joiden laaja ja monipuolinen liiketoiminta kätkee sisälleen herkemmätkin tiedot kannattavuuksista. Menestyäkseen erityisesti tutkimus- ja tuotekehitysintensiivisillä aloilla on projektin alkuvaiheessa tärkeää, ettei yritykselle elintärkeää tietoa esimerkiksi jakelusta ja kannattavuudesta vuoda markkinoille. Kun IFRS 8 -standardiluonnos hyväksyttiin sellaisenaan, QCA uskoo monien pienten yritysten sortuvan houkutukseen pitää yllä kahta raportointisysteemiä kilpailuetua suojellakseen.

4.3.4 IFRS 8:n mahdollistama manipulointi

17 kirjeessä moititaan standardiluonnoksen liian löyhää otetta, joka periaatteessa mahdollistaisi segmenttiraportoinnin manipuloinnin yrityksen eduksi. Vain kahdessa kommentissa standardin väljyyteen ei nähdä liittyvän ongelmia. Accounting Standards Committee of Germany (2006, 2) uskoo kustannusten ja osakkeenomistajien yritysjohtoon kohdistaman valvonnan johtavan siihen, että yritykset käyttävät yhtä ja samaa tiedon raportointitapaa sekä sisäisesti että ulkoisesti. Täten yritysten arvioidaan omaksuvan ulkoisessa raportoinnissa vaadittavat IFRS-kirjanpitoperiaatteet myös osaksi sisäistä raportointiaan.

SAICA (2006, 2-3) ei puolestaan usko sisäisen ja ulkoisen raportoinnin yhtenevyyteen vaan väittää standardimuutoksen rohkaisevan yritysten pitävän kahta erillistä raportointisysteemiä. Myös QCA (2006, 3) arvelee standardiluonnoksen houkuttelevan yrityksiä laatimaan kahdenlaisia raporteja pitääkseen salassa kilpailullisesti herkkää tietoa. French Society of Financial Analysts (SFAF) (2006, 1) haluaa painottaa segmenttiraportointisäädösten vaikuttavan olennaisesti analyytikkojen työhön. Heidän mielestään standardiluonnos antaa mahdollisuuden johdolle esittää taloudellisen tiedon segmenttiraportoinnissa sillä tavoin, että se vakuuttaa analyytikot ja sijoittajat. SFAF korostaa segmenttien määrittelyn pysyvyyden ja vakauden tärkeyttä ja on sitä mieltä, että riski-tuotto-lähestymistapa on objektiivisempi verrattuna johdon näkökulman mukaiseen luokitteluun, jota he pitävät subjektiivisena, vähemmän luotettavana ja mahdollisesti ajan myötä organisaation toimintatapojen mukaan muuttavana.

4.3.5 Kustannusvaikutukset

Kolmanneksi yleisin standardia puoltaneiden peruste on uuden segmentointitavan mukanaan tuomat kustannussäästöt, jonka mainitsee kirjeissään 20 kommentoijaa. Segmenttiraportoinnin perustuessa organisaation sisäiseen raportointiin kaikki tieto on saatavilla oikea-aikaisesti, tehokkaasti ja ilman taakkaa erillisestä raporttien laadinnasta. IFRS-standardeja noudattava mutta myös Yhdysvalloissa noteerattu

Deutsche Telekom (2006, 1) tuo esiin, että jokainen askel standardien yhdentymiseen vähentää heidän tilinpäätöksen valmistelu- ja raportointikustannuksiaan. Lisäksi välttyään IAS 14:n vaateelta tunnistaa, erotella ja kerätä lisätietoa sellaisista segmenteistä, joita yritys ei itse hyödynnä segmenttien välisessä allokoinnissa, päätöksenteossa tai raportoinnissa.

Vastaisiakin mielipiteitä löytyy 11 kappaletta, joiden mielestä standardiuudistus päinvastoin aiheuttaisi lisäkustannuksia. Lisäkustannusten syntyminen liitetään neljässä tapauksessa tilintarkastuksen hankaloitumiseen ja kuudessa tapauksessa kritisoidaan edestakaissiirtymiä SFAS 131:n, IAS 14:n ja IFRS 8:n välillä. Kaksi kommentoijaa haluaisi kiirehtiä IFRS 8 -standardin käyttöönottoa nimenomaan siitä syystä, että he ovat siirtymässä IFRS-tilinpäätökseen ja haluavat välttää vaiheen kahden standardin välissä. PwC (2006, 1) ja Institute for the Accountancy Profession in Sweden (FAR) (2006, 1) huomauttavat standardimuutoksen myötä koituvista lisäkustannuksista niissä tapauksissa, joissa organisaation sisäiset prosessit ja kontrollisysteemit eivät tue tarpeeksi raportointijärjestelmää tai, joissa raportointijärjestelmä ei ole aiemmin ollut ulkoisen tilintarkastuksen kohteena. Sekä PwC että FAR pitävät lisäkustannuksia merkittävänä erityisesti, jos tilinpäätöksen laatija on myös Sarbanes-Oxley:n kohdan 404 vaatimusten alainen.

4.4 Vertailu SFAS 131:stä käytyyn keskusteluun

Sekä IASB:n että FASB:n standardimuutosprojektit herättivät paljon keskustelua uuden standardin vahvuuksista ja heikkouksista. Yhtenäisenä piirteenä keskusteluissa voidaan huomata kiivas väittely johdon näkökulman mukaisen informaation paremman hyödynnettävyyden ja mahdollisen organisaatioiden välisen vertailtavuuden huonontumisen välillä. Myös uudesta segmenttiraportointi-standardista potentiaalisesti koituvat haitat kilpailulle ja sitä kautta kannustimet segmenttitiedon manipulointiin puhuttivat molemmissa konteksteissa. Erikoispiirteenä IFRS 8 –standardiluonnoksen kommentoinnissa olivat kannanotot IASB:n ja FASB:n väliseen lähentymisprojektiin.

IFRS 8 –standardiluonnoksen kannattajien esiintuomat argumentit muutoksen myötä paremmin tilinpäätöksen käyttäjiä hyödyttävästä segmentti-informaatiosta saavat tukea myös Yhdysvalloissa tehdyistä tutkimuksista. Segmenttien lukumäärän ja segmentti-informaation yhtenäisyyden muiden tilinpäätösten osien kanssa todettiin kasvaneen monissa tutkimuksissa SFAS -standardimuutoksen vaikutuksista Yhdysvalloissa (Street et al. 2000; Herrmann & Thomas 2000b; Nichols et al. 2000; Berger & Hann 2003). Lisäksi näissä tutkimuksissa löydettiin merkkejä analyytikkojen ennustetarkkuuden parantumisesta siirryttäessä johdon näkökulman mukaiseen raportointiin. Segmenttikohtaisten tietojen määrän kehityksestä saadut tulokset olivat kuitenkin hieman ristiriitaisia. Huolta aiheutti erityisesti maantieteellisesti eriteltyjen tulojen raportoinnin merkittävä vähentyminen. IFRS-kommenttikirjeistä ei tuotu ilmi kommentoijien mielipiteitä maantieteellisen segmenttiraportoinnin muutoksiin liittyen, koska tutkielma rajoittui johdon näkökulman soveltamiskysymykseen.

Merkittävää oli myös aiemman standardin alaisena yksisegmenttisinä raportoineiden yritysten määrän huomattava lasku Yhdysvalloissa tehdyissä tutkimuksissa. Tästä voidaan päätellä, että aiempi standardi on sallinut enemmän liikkumavaraa segmenttien määrittelyyn ja uuden SFAS 131:n ja siten myös IFRS 8:n voidaan odottaa johtavan segmenttiraportteihin, jotka kuvastavat yrityksen todellista rakennetta ja liiketoimintaa aiempaa paremmin. Tältä osin pelot uuden standardin myötä kasvavasta mahdollisuudesta manipulointiin ja segmenttitiedon peittelyyn voidaan tutkimusten mukaan osittain unohtaa. Esimerkiksi SAICA (2006, 2-3) uskoi IFRS 8:n johtavan kahden erillisen raportointijärjestelmän pitoon, mutta sellainenhan tilanne oli periaatteessa myös IAS 14:n aikana. Johdon motiivit peitellä segmentti-informaatiota tuskin muuttuvat standardimuutoksen myötä mutta ainakaan Yhdysvalloissa tehdyistä tutkimuksista ei voida huomata peittelyn suuremmalti lisääntyneen, vaan pikemminkin uusi standardi on pakottanut yrityksiä tarkentamaan segmenttijaottelujaan.

Johdon pääasialliseksi motiiviksi peitellä segmentti-informaatiota on tunnistettu voittojen suojeleu vähän kilpailluilla markkinoilla (Harris 1998; Botosan & Stanford 2005). Ettredge et al. (2002) totesivat tutkimuksessaan SFAS 131 –standardiluonnoksen saamista kommentteista, että yritysten vastustus standardia kohtaan

perustui oletettuihin kilpailuhaittoihin eikä siihen, etteivät yritykset olisi kokeneet uudistuksesta koituvan hyötyä tilinpäätöksen käyttäjille. Kilpailuhaittoihin viitattiin myös 21 IFRS 8 –standardiluonnoksen saamassa kommenttikirjeessä. Kilpailuhaittoihin vedonneista suurin osa oli tilinpäätöksen laatijoita mutta huomattavaa on, että vain neljä tästä joukosta vastusti johdon näkökulman soveltamista segmenttiraportointiin. Kuusi kommentoijaa puolsi johdon näkökulman käyttöönottoa mahdollisista kilpailuhaittakustannuksista huolimatta. Suurin osa, 11 kommentoijaa, ei ottanut kantaa johdon näkökulma –kysymykseen vaan halusi vain ilmaista huolensa erityisesti pienemmille yrityksille mahdollisesti koituvista haitoista. Tältä osin voidaan huomata pieni ero SFAS 131 - ja IFRS 8 –luonnosten kommentoijien välillä, IFRS-kommentoijat painottivat muitakin tekijöitä kuin vain kilpailuhaittakustannuksia muodostaessaan mielipidettään. Tosin tässä tutkielmassa tutkittiin vain suhtautumisia johdon näkökulman soveltamiseen, joten on vaikea sanoa mille kannalle standardimuutoksesta nyt kantaa ottamattomat kommentoijat olisivat pakkovalinnan edessä kallistuneet.

Yhtenä ominaispiirteensä IASB:n saamille kommenttikirjeille oli SFAS 131 - ja IFRS 8 -standardien yhdentymisen laaja kommentointi sekä puolesta että vastaan. IASB:n ja FASB:n lähentymisprojekti on luonteeltaan bilateraallinen eli molempien odotetaan yhteistyössä muokkaavan standardejaan kohti yhtä yhtenäistä standardistoa. On kuitenkin arveltu, että Yhdysvaltojen laajojen pääomamarkkinoiden ja SEC:n huomattavan vallan johdosta IFRS-standardisto muuttuu vähitellen kohti US GAAP:ia. IFRS 8 –standardimuutosta voidaan pitää esimerkkinä Yhdysvaltojen vaikutuksesta IASB:n standardin asetantaprosessiin. (Alali & Cao 2010, 5) Osa kommentoijista viittasi myös tähän väitettyyn epätasapainoon lähentymisprojektissa, toisten perustellessa vastustustaan IAS 14:n paremmuudella. Muutoksen kannattajien mielestä IASB:n ja FASB:n lähentyminen on periaatteellisesti merkittävää ja esiin tuotiin myös Yhdysvalloissa noteerattujen yritysten kokema hyöty standardien samanlaisuudesta. Kommenteissa ei kuitenkaan puututtu Tsakumis et al.:n (2006, 38) tekemään havaintoon siitä, että standardeja yhdistämällä myös kilpailutilanne yhdysvaltalaisen ja IFRS:n mukaan raportoivien yritysten välillä voi tasoittua, koska molempia vaaditaan raportoimaan segmenttinsä samojen periaatteiden mukaan.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa on käsitelty IFRS 8 –standardiluonnoksen saamista kommenttikirjeistä ilmeneviä kannanottoja johdon näkökulman soveltamiseen segmenttiraportoinnissa. Empiirisen aineiston tukena on käytetty Yhdysvalloista saatuja tutkimustuloksia aiemmasta, vastaavasta standardimuutoksesta. Valtaosa IFRS-kommentoijista (59 %) suhtautui positiivisesti raportointiperusteen muutokseen. Johdon näkökulman mielletään yleisesti soveltuvan hyvin segmenttien tunnistukseen ja ilmentävän aiempaa paremmin segmenttien takana olevan yrityksen toimintaa.

Mielipiteet IFRS 8:n mukaisesti raportoitavan segmentti-informaation hyödyllisyydestä tilinpäätöksen käyttäjille sitten eroavatkin enemmän toisistaan. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että standardimuutoksessa on tehty tietoinen valinta preferoida johdon sisäisesti käyttämän tiedon uutuusarvoa käyttäjille organisaatioiden välisen vertailtavuuden kustannuksella. Tämä herättää luonnollisesti kritiikkiä monien keskuudessa, mutta toisaalta niin on varmaan tapahtunut myös edellisen IAS 14 –standardin kohdalla, jossa painopiste oli nimenomaan vertailtavuudessa. Monet yhdysvaltalaiset tutkimukset ovat kuitenkin todenneet analyytikkojen ennustetarkkuuden parantuneen uuden muotoisen segmenttiraportoinnin ansiosta. Tosin koska standardimuutos oli suunnattu etenkin tilinpäätösten käyttäjien hyödyksi, olisi ollut toivottavaa, että IFRS 8 –standardiluonnoksesta olisi vastaanotettu enemmän kommentteja itse käyttäjiltä, osuuden ollessa nyt vain 7 % vastaajista.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista saada tutkimustuloksia standardimuutoksen vaikutuksista IFRS-kontekstissa, jotta muutoksia voitaisiin vertailla SFAS-standardimuutoksesta saatuihin tutkimustuloksiin. Vertailun avulla voitaisiin selvittää, eroavatko kyseiset toimintaympäristöt toisistaan niin paljon kuin jotkut kriitikot väittävät, vai johtaako samanlainen standardi samansuuntaiseen raportointiin alueesta huolimatta. Laajemman tutkimuspohjan avulla IASB ja FASB voisivat sitten päättää mahdollisista segmenttiraportointistandardiin tehtävistä parannuksista kritisoitujen heikkouksien poistamiseksi.

6 LÄHTEET

Accounting Standards Committee of Germany. (2006) Exposure draft of IFRS 8 - Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 9.4.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/34066B9C-5737-46FA-A94F-1494B95DB6C5/0/16_227_CL79.pdf

Alali, F. & Cao, L. (2010) International financial reporting standards — credible and reliable? An overview. *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting* (article in press).

Berger, P. G. & Hann, R. (2003) The impact of SFAS no. 131 on information and monitoring. *Journal of Accounting Research* 41, 2, 163-223.

Botosan, C. A. & Stanford, M. (2005) Managers' motives to withhold segment disclosures and the effect of SFAS no. 131 on analysts' information environment. *The Accounting Review* 80, 3, 751-771.

CFA Centre. (2006) Exposure draft ED8, Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 7.4.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/85D717DA-65FA-4511-B2C5-76E436EA8E9A/0/16_227_CL99.pdf

Chartered Institute of Management Accountants (CIMA). (2006) ED 8 Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 7.4.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/398B2341-C515-454A-8893-8A7042DBA6F8/0/16_227_CL124.pdf

Deloitte Touche Tohmatsu. (2006) ED 8 Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 8.4.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/128CE179-EACE-4FBD-AEDD-F79B1DD0A639/0/16_227_CL56.pdf

Deloitte Touche Tohmatsu. (2010) Chronology of the IASC and the IASB [verkkodokumentti]. [Viitattu 10.4.2010]. Saatavilla <http://www.iasplus.com/restruct/chrono.htm>

Deutsche Telekom. (2006) Comment on ED 8 Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 9.4.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/5C1DA9C5-AE14-43F7-B8E0-A9E36E467F5E/0/16_227_CL72.pdf

Ernst & Young. (2006) Invitation to comment - Exposure draft ED8 Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 8.4.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/62E15EB2-DF08-4ADC-937E-4432F80B2542/0/16_227_CL61.pdf

Ettredge, M., Kwon, S. Y. & Smith, D. (2002) Competitive harm and companies' positions on SFAS No. 131. *Journal of Accounting, Auditing & Finance* 17, 2, 93-109.

European Commission, Internal Market and Services DG. (2007) Endorsement of IFRS 8 *Operating Segments* - Analysis of potential impacts (API) [verkkodokumentti]. [Viitattu 23.2.2010]. Saatavilla <http://www.efrag.org/files/News%20related%20documents/IFRS8-consultation.pdf>

European Federation of Accountants. (2006) IASB Exposure draft – ED 8 Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 19.3.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/5445C27E-44A5-4FC0-9C37-D4529DDFD5BB/0/16_227_ED8CL155.pdf

French Society of Financial Analysts. (2006) Exposure draft on operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 9.4.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/842C9AC8-8A7D-463B-8EB5-B464CA916E6B/0/16_227_ED8CL150.pdf

Group of 100. (2006) ED 8 Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 19.3.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/1850A344-C7A8-47E2-BCB4-E73CE40A5852/0/16_227_ED8CL4.pdf

Harris, M. S. (1998) The association between competition and managers' business segment reporting decisions. *Journal of Accounting Research* 36, 1, 111 – 128.

Herrmann, D. & Thomas, W. B. (2000a) A model of forecast precision using segment disclosures: implications for SFAS No. 131. *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 9, 1, 1–18.

Herrmann, D. & Thomas, W. B. (2000b) An analysis of segment disclosures under SFAS no. 131 and SFAS no. 14. *Accounting Horizons*, 14, 3, 287-302.

International Accounting Standards Board (IASB). (2006a) Analysis of comment letters to ED 8 (Agenda paper 5) [verkkodokumentti]. [Viitattu 8.4.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/5077510D-EB73-48E2-9DE0-7AEE9752BAAD/0/ObNotes_OpSeg0607ob05.pdf

International Accounting Standards Board (IASB). (2006b) Exposure draft - ED 8 Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 18.2.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/285C0612-D703-405E-B675-4D9F7D03645E/0/ED8_Standard.pdf

International Accounting Standards Board (IASB). (2008) Completing the February 2006 Memorandum of understanding: A progress report and timetable for completion [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.3.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/C1DD5259-4011-4715-A807-1FD71858D37C/0/Memorandum_of_Understanding_progress_report_and_timetable.pdf

International Accounting Standards Board (IASB). (2010) Who we are and what we do [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.3.2010]. Saatavilla <http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/F9EC8205-E883-4A53-9972-95BD28E0B5/0/WhoWeAreJanuary20102.pdf>

International Accounting Standards Committee (IASCF). (2010) About the IASC Foundation and the IASB [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.3.2010]. Saatavilla <http://www.iasb.org/The+organisation/IASCF+and+IASB.htm>

Institute for the Accountancy Profession in Sweden (FAR). (2006) IASB Exposure draft - ED 8 Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 9.4.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/32C1BC7F-C0EF-4BE3-9BBD-E373F8BD17B5/0/16_227_CL109.pdf

Italian Accountancy Profession. (2006) Comment letter on Exposure draft ED8 Operating segment [verkkodokumentti]. [Viitattu 19.3.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/1F42EDC5-A88F-438C-9F00-2B790C118984/0/16_227_ED8CL169.pdf

Nichols, N. B., Street, D. L. & Gray, S. J. (2000) Geographic segment disclosures in the United States: Reporting practices enter a new era. *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 9, 1, 59–82.

Nichols, N. B. & Street, D. L. (2007) The relationship between competition and business segment reporting decisions under the management approach of IAS 14 Revised. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation* 16, 51–68.

Piotroski, J. D. (2003) Discussion of the impact of SFAS no. 131 on information and monitoring. *Journal of Accounting Research* 41, 2, 225-234.

PricewaterhouseCoopers (PwC). (2006) IASB Exposure draft – ED 8 Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 19.3.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/38E94991-0D5E-478C-8C4D-1A39EE7BA8A8/0/16_227_ED8CL137.pdf

Quoted Companies Alliance (QCA). (2006) Comments on the Exposure draft ED8 Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 7.4.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/E51AC6C9-1412-4B7E-A88C-FA14B106AAB1/0/16_227_CL70.pdf

Siemens. (2006) ED 8 Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 19.3.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/D0F89B0C-4755-46A3-8EC5-E8F9F34D3B02/0/16_227_ED8CL9.pdf

South African Institute of Chartered Accountants (SAICA). (2006) SAICA submission on Exposure draft 8 - Operating segments [verkkodokumentti]. [Viitattu 7.4.2010]. Saatavilla http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/2CDD5479-4A34-423A-81F2-0E6EF89E59B7/0/16_227_CL125.pdf

Street, D. L., Nichols, N. B. & Gray S. J. (2000) Segment disclosures under SFAS no. 131: Has business segment reporting improved?. *Accounting Horizons*, 14, 3, 259-285.

Tsakumis, G. T., Douplik, T. S. & Seese, L. P. (2006) Competitive harm and geographic area disclosure under SFAS 131. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation* 15, 32–47.

Véron, N. (2007) EU Adoption of the IFRS 8 Standard on Operating Segments. Presentation to the Economic and Monetary Affairs Committee of the European Parliament, September 19. Saatavilla http://veron.typepad.com/main/files/EuroParl_IFRS8_Sep07.pdf